
ПРИЛОЗИ
(ОРИГИНАЛНА АРХИВСКА ГРАЂА
У ФОТОКОПИЈИ³⁷)

³⁷ Архивску грађу је пронашао мр Миодраг Јанковић, проф. из Земунске школе за слепу децу и љубазно ми уступио на коришћење.

DIVISION D'OCCUPATION
DE TUNISIE

Bizerte, le 27 Mai 1918

Réunion des Officiers

BIZERTE

Monsieur le Colonel,



Je me permets de venir vous signaler un fait qui pourrait avoir des conséquences regrettables, pour les Aveugles Serbes.

Comme vous le savez, je m'intéresse, d'une façon particulière, aux Aveugles Serbes.

Depuis le 19 Mai 1917, j'ai échangé nombre de lettres à leur sujet avec "l'Association Valentin Haüy pour le bien des Aveugles", qui est la plus importante société de France s'occupant des Aveugles.

Ne sachant pas qu'il existait un alphabet Braille-Serbe officiellement approuvé par le Gouvernement serbe, je me suis surtout occupé de l'adaptation du Braille-Français à la langue serbe; la chose la plus importante pour les Aveugles étant de pouvoir lire et écrire.

Avec l'association Valentin Haüy, et grâce au concours du professeur IBROVATZ, nous avons fini, après pas mal de discussions, par établir un alphabet Braille-Serbe, en septembre 1917.

Ayant été malade, j'ai dû cesser de m'occuper des Aveugles serbes pendant un certain temps.

Lorsque j'ai pu recommencer à m'occuper d'eux, Mr. RAMADANOVITCH était à Bizerte et m'a communiqué l'alphabet Braille-Serbe officiel (Alphabet établi en 1895, par Messieurs RAMADANOVITCH et BOLLIARITCH et approuvé par le Gouvernement Serbe).

J'espérais que, puisqu'il existe un alphabet officiel, toutes les personnes voulant enseigner le Braille à des Aveugles Serbes utili-

utiliseraient cet alphabet officiel.

Il est, en effet, indispensable que tous les Aveugles serbes utilisent le même alphabet, pour pouvoir correspondre entre eux et pour pouvoir lire tous les ouvrages qui seront imprimés. - C'est, d'ailleurs, beaucoup pour arriver à cette unité d'alphabet que je m'étais adressé à l'Association Valentin Haüy.

Or, "La Maison de convalescence des soldats aveugles" - 99 bis, rue de Reuilly, PARIS avec laquelle je suis en relation depuis le 25 Janvier dernier, apprend aux quelques aveugles serbes qu'elle a un alphabet différent de l'alphabet officiel et vient de publier un premier ouvrage imprimé avec cet alphabet.

Je vous remets, ci-joint :

1° - un exemplaire de cet alphabet, dans lequel j'ai encadré d'un trait noir les signes qui diffèrent des signes de l'alphabet officiel et j'ai tracé, en dessous, les signes de l'alphabet officiel. - Comme vous le verrez, sur 30 signes, il y en a 3 qui sont mauvais :

2° - un exemplaire du premier livre qui vient d'être publié avec cet alphabet.

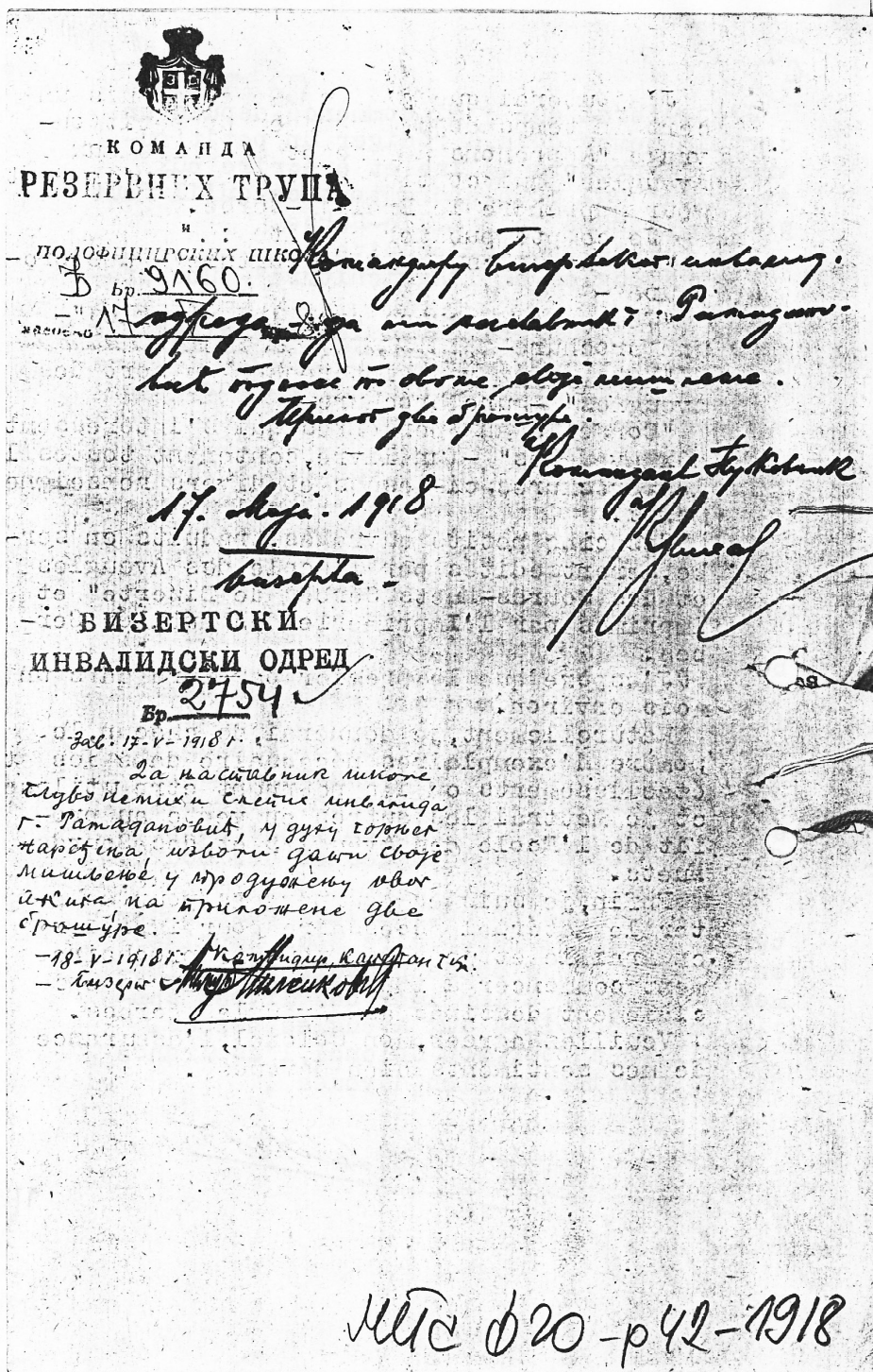
Je signale à la Maison de convalescence des soldats Aveugles qu'elle utilise un mauvais alphabet et lui adresse un exemplaire de l'alphabet officiel.

Je vais, également, écrire à toutes les Ecoles, Maisons, Associations ou Sociétés de France s'occupant d'Aveugles pour leur demander si elles ont des Serbes et je leur adresserai, s'il y a lieu, un exemplaire de l'alphabet officiel.

Mais, comme il peut y avoir des Aveugles Serbes en dehors de ces différents établissements il serait peut-être bon d'appeler l'attention du Service compétent du Gouvernement Serbe sur la nécessité absolue de ne faire apprendre à tous les aveugles que l'alphabet officiel. - Mr. ROMADANOVITCH ou moi, nous pourrions fournir un certain nombre d'exemplaires de cet alphabet, si cela était nécessaire.

J'ajouterai....

VTC 020-1918



J'ajouterai que j'ai commencé, depuis un certain temps déjà, à rédiger un petit ouvrage "Apprenons à lire et à écrire aux Aveugles" qui contiendra tout ce qu'il faut pour apprendre le Braille-Serbe.

Je compte publier ensuite :

"Les Aveugles et l'Agriculture" - une brochure -

"Jouons aux cartes avec les aveugles" -

une brochure - Le jeu de cartes est un excellent moyen pour entraîner les aveugles à l'écriture de l'alphabet Braille, pourvu que nous qu'ils s'en bavent.

"Vous devez vous intéresser au sort des aveugles" - une brochure -

"Conseils aux personnes qui s'intéressent aux aveugles" - un livre, contenant toutes les brochures ci-dessus et divers renseignements.

Ces cinq petits ouvrages, traduits en serbe, seront édités par l'Ecole des Aveugles et des Sourds-Muets Serbes de Bizerte" et imprimés par l'Imprimerie des Mutilés Serbes.

J'espère que le premier paraîtra dans un mois environ.

Naturellement, je donnerai, de chacun, le nombre d'exemplaires nécessaire dans les établissements où ils pourront être utilisés et je mettrai les autres en vente au profit de l'Ecole des Aveugles et des Sourds-Muets.

Enfin, je suis en pourparlers pour acheter le matériel nécessaire pour imprimer en Braille et je pense pouvoir prochainement commencer à imprimer des livres spécialement destinés aux Aveugles serbes.

Veillez agréer, mon Colonel, l'assurance de mes sentiments bien dévoués.

2 10/11 1918 A. Savić

Командир у резерви. Уважног. одреда



Уредбе министа Хакетања Ј. Осјора
просвете сам и говорим истога снајман за гласи
који се извештају

Њива покрета за оснивање писме
за слово кеме и сликe у Србији, гласи се у
Краја - 1895 године, кад је политиком
створавану са приликом. Доказител, који
мичио изради азбуке и још онда гласит
је израдио још азбуку, пошто мичио
за слово-кеме, а ја азбуку за сликe. Унапред
вет раније уишвен иути на мене коју
код других народа, ми смо узели вет
створене азбуке за друге језике као основице.
Ја сам за исто узео сфранцуску брај-ову писму.
У Рачко иако брај-ова азбука ми ишчезла
мошћности за сједичане гласове у нашем
језику, који у сфранцуском кеме, ја сам се
користио вет створеним азбукама код Југа
и Хрватиа, двају народа који имају ишви, пошто
ко а други апсолутно исто гласове у своје
говору као и ми, а који иако иако исто
у својим као основицу брај-ову азбуку.

Мако, азбуку 1896 године Министарство просвете
уводило и рачио, да се као наша створена
азбука за сликe снајра

Навојити рачио и шфовати шоведу

јединства у свему на караван и у овој ствари,
са Хрватима караваном у садашњости, кад се осећај
мио јединства иако јаво манифестује на свима
пољима, иако да је изминто.

Још кад у овој ствари јединство је поштомно
и не сме се само допуштати кидне да мио
користије. Сваки користије не само мио има
своје програмске и фактичне мишљење посе,
дуге, јер код Хрватима бек је створена, мишљење
иако, али извесна литература да мио, и
свако одобравање од бек утврђење азбуке
мишљење у литературу и ствара је мртвом.
Не само мио, него као азбука за стварање кесе
и кесе, дрво у токарству а осе у дрво, још
је модел да осећање стварање утврђења у
другим балканским земљама. Бек дрво, иако,
иако токарство мишљење дрво, још
у токарству, и не само мио дрво, још
рада којима сам се ја као масовни
ствара, него још мио азбуку као основа
више да израду азбуке за Турке.

Поред свега још, иако још
азбуке као мио је ово пример са азбуком
Т.је Мишеве Петровић, мора сватко да зна
јер ми у чему ја бар мио ~~мио~~ мио да
види на Караб Корисан поштом. Јако
још не знавање свега овога, мио сам
још не знавање, мио је бити узрок да је
Т.ја Петровић дошла на израду да изради и
ову азбуку. Иако је само мио, онда да још израда
захвалити на лежим мио, ми још
Разлици још да је у Битком каравану и још
иош размишљање и још је утврђење,

МПС 620-р42-1918



азбука која се у објављеном издану светих има употребљавали.

Саг се првен на промене јазике у словима
 имету досадашње азбуке и азбуке Т:he т:е:р:о:в:о:к:
 Рачуна је дан у словима б: ж: ч: ш: њ: њ: њ: њ: њ:
 Које сам ја свој неопитношћом брзо-ове азбуке
 и Грчки језик удео из изворних азбука Рос Грца
 и Хрватиа. Она је издржана моје "к" ам је отишла
 са једним словом "гаво", а што је слово "В"
 и да ишо у нешо да је не знах се, "V" ие је
 удео са "W" год кад Хрватиа и Грци са
 свој знак "В" удео у из брзо-ове азбуке
 знак слова "V" а не "W". Ово је једна
 од велика промена, која се дане свадом
 Хрватиа у право да проверије да је дане каже
 Т:he т:е:р:о:в:о:к, одобрљиване од заједнице са
 Хрватиа и Грцима, брже је сам гледа од осталих
 да не верује.

Што се саме Ручне ките Коју је Т:he т:е:р:о:
 в:о:к, издржана нешто држиња, Грцима се свом брзија
 и Филантропско држиња, удржати се да дан брзи
 оуери само у оне. За што се свадом недржати
 а што је у самој изради лакој. Верно јесин редови
 ишкена једра је од најветих мања велик.
 Т:he т:е:р:о:в:о:к, забудења да јуно китања ките
 Рос светих ирванга иако јаво развијено Рос
 Рос светих робелих. Друго, наш народ који је у
 правне земљорадник, и који је Рос иако
 не некрети ишкена свом, он има недржати по
 Фрци и осећању Коју на ирцима. У Рос он
 ирцима свом ирцима ио Ручни Т:he т:е:р:о:в:о:к,
 он ирцима редовнења два реда и онда каже
 брза у свом ирцима Које знаће он иша.

Ово је не само мино сам ја ка својим колегама
 прилично, већ су и сами грађани, кад сам им
 пишу дао да читају, одмах осетили и погину
 negotiandi, мино ме потпуно уверило да је то
 једна од најбољих прецака.

Штампаријски прецака има волио да сам
 ја дошао до закључка да верујем да Корелије
 није ни још примитиван као што мислимо. Корелије
 је ипак одбор грађана који се налази у Гаришу
 мога је и изабрати да брзијем једновремено је та
 теоретски, али ипак кело од грађана насавио
 који избуку својих разлика. Али овај ипак до
 прецака не долази да се верује да је
 у овим Корелије још. Све прецаке
 прилази уз Кошицу на засебно саобраћају.

Умио се ипак избори келтије ипак, која
 је у ипак Кошицу узети до поље минимално
 избор није најбољи, јер не одговара ни јури
 одговарајуће начину.

То изабрати себе. Комитетом ипак 3 до
 целим ми је одговорили да се ипак Кошица
 са овим одговором да ка Кристину у ипак
 грађанин. Др В. Тајковски, доктор универзитета
 ипак, који те као Комитетом свој
 суд. А ипак овуе који да и Тајковски, дао
 избору грађанина у ипак Кошицу, минимално
 сам, да би био одговор одбаво јуриштин Кошица,
 саобраћају ипак, који да ипак да доноси грађани
 минимално прецака, а да још једном одбави грађани
 званично обави као а да ипак све ипак
 овуе у саветима јуриштина, који се ипак одговору
 одговарајуће ипак, да у будуће имају да ипак
 одговарајуће одбави да ипак у ипак народу

Мис Ф20-р42-1918

5
и да се само нама има судити у избору дела
на Светом језику. Као и то, да свако дело, које
оду не предлажује кинески, издати, постоји иницијатива
оду и према изабачи иницијативе разних Руска са
разним асоцијацијама и својеволјним избором преживљава.

Стога кад Ј. Колема Острој према
све да одговарао иницијативе да иницијативе Руска
са нама, Корисани оду иницијативу, да одговара
према, да је неопходно иницијативе, да се оду одује
једно одује одује иницијативе иницијативе одује,
Коле не биће иницијативе у одује да одује
ка Ј. Остројом, на нама јару, и да, Велику де-
дукијативе Ј. Остројом, иницијативе иницијативе одује
је иницијативе на нама јару, дајући му одује
вештача и одује, иницијативе иницијативе иницијативе
јару. Без овога одује, сва одује јару, одује
и одује одује нама јару Ј. Остројом, не би
јару иницијативе Корисани иницијативе иницијативе
јару из иницијативе одује иницијативе
нама. Штај би одује имао да се одује
и одује иницијативе да иницијативе иницијативе, да
да кад ја, и ако сам одује иницијативе
иницијативе одује, кад се иницијативе у одује
ка Корисани, иницијативе иницијативе у одује
у одује би јару јару јару јару јару, јару
иницијативе иницијативе иницијативе да одује одује
иницијативе одује. Као јару, иницијативе одује
одује одује јару Јару иницијативе да одује
јару.

Стога овој према имају, кад се
одује иницијативе иницијативе јару одује
и одује јару сам јару да одује, а да јару



и л.

се сада служи у мом касаталном делу, с
мољем да се у вези овог резервног списака
Антониса сапросе на одеу.

Забележити сви резервни кадри се да ће
како Командант Резервних трупа, тако и
Командант Просвете одлучити какове у истој
и додати сви резервни кадри.

22-5-1918

Београд
СЕРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРОСВЕТЕ

2754

Командант Резервних трупа
и
своје подвале
Велико В. Јашиновић

Команданту Резервних трупа и Подпуковнику Школару. Како
ми је доставио Команданту школе с. Јашиновић, касаталном
листом списака и глумо-наша швајцарског одреда, с наитом
да се слаже са с. Јашиновићем, да је курсије и уредити
остати три абдурт, која је већ усвојила решењем Министарства
Просвете 1896 год. којим се за абдурт списака и која је издати
у складу са Букот и Уредбом абдурт.



23. маја 1918
Београд

5 21
V

Командант
Школару
Милослав

КОМАНДА
РЕЗЕРВНИХ ТРУПА

ПОДОФИЦИРСКИ ШКОЛА

Бр. 9845

Закључак

22-5-1918

Јашиновић
Школару

Како ми је доставио Команданту школе с. Јашиновић, касаталном
листом списака и глумо-наша швајцарског одреда, с наитом
да се слаже са с. Јашиновићем, да је курсије и уредити
остати три абдурт, која је већ усвојила решењем Министарства
Просвете 1896 год. којим се за абдурт списака и која је издати
у складу са Букот и Уредбом абдурт.

Штс Ф20-р42-1918

УПРАВА
ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ

1566
Бр. 28-11-918

Пословоду Министру Просвете и Црквених Послова

Према предмету, а у вези свога одговора на Ваш акт Д.бр. 6882, част нас ни је одговорити Вам ово.

Француско друштво "Les Amis des Soldats Aveugles" објавило је, негу својим издавашта, прву ^(урикожећу овој држави итд.) књигу са српске слепе на српском језику. Књига садржи две ствари: Последња лекција, оу Алфонсу Доде, превела с француској Марија Петровић, и још две песме (Сетаве на отаџбину, и Химна српских борача), штампане по Српским Новина: штампана је у Imprimerie Braille de Neuilly, Systeme Ernest Vaughan, 99 bis, rue de Neuilly, Paris. Наставник и управитељ школе за Глувочеле и слепе у Бисертин, Ј. Ђељко Рамадаковић, налази да ова књига није добра 1) што је штампана новоствореном азбуком са слепе, а не оном азбуком по којој се ради у нашим школама, и која је свакимно примљена још 1896, и 2) што техничка израда није добра (објекти редови, доста штампарских погрешака), исто тако ни избор лектиуре. Ј. Рамадаковић пот са наређење да се у нашим школама са слепе употребљује само свакимна азбука, она која је одобрена

ММС Ф20-р42-1918

che komite za nova zavisna od budućnosti i sva
ostala pitanja koja su u vezi s budućnošću.

28. Oktobra 1918

Конангвал Стефановић
Јуришић

ПТ 12
КРАЉЕВИНСКО СРЕПНО
19-11-1918.
ВОЈНО МИНИСТАРСТВО
ОПШТЕ ВОЈНО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
БЕЗГРАДНИХ СРЕПНИ
Ф.О. Сбр. 21031.



Министарству Просвете и црквених
делова. - Достава се овој преписи с молбом на
убрзај и надгледање.
Применом проф. Ковача.

19 јуна 1918 год
Сопру

То заробљених јулијана Ковача.
за надгледање, Ступанић 16-13.
Крива, 5-мла. укупности,
Јуришић

МИНИСТАРСТВО
ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПИСМОРА
КРАЉЕВИНСКО СРЕПНО
ПБр. 7038
26 јуна 1918

у Крању Управи Града Крива. - Васе мн је,
у вест са актом одр. 6882/18, достављена и овој преписи
на збрзај и надгледање

То преписи
Министар Просвете и цркв. делова,
Мед
Применом одговора,
Јуришић

a ja ne znašak ni rešenju. U pomenu nađe
mi na pameti da mi ne ide u misli, već da
idem u nove da se tako snajam. Breme Bejam
tako malo i vedro. Na kraju tuje pužanje se
sviđeđare kosova, a na svadju isa struđare
Prusa koji se veđaju.

Ove mi se to mnogo više gnađame
nešto mi pravilo klataloske struđeve mođe
lekuđu. Ali ja znašak nišak snaj, da se
tome oduprem, i koštrini brzo ka iskom.

Prilazeti porod ošimime, ja vidje
komnu sveta, sadržanu nišadju novost
Ove godine već kako nam ošudja dolaze sve
krđave (sic!) vesti, dnuše usudbene, rekvu-
svuđu, svpote narredbe niđu.

Šta ti još ina?

Ali kako ja prolašak tuđu struđu
ti, kobar Basher, koji beme tu sv. svojim
metrim, beme svređam da ništa tu, odjevu,
goviku mi: Ne žurji se toliko, mali, tim
tem još uvek sinitu dšeta rano. u tivođu
misolu. Niđu. Kao što se vidje, jesik i sinitu
je veoma rđav, isdor pradiwa met ošimako.

Štini svetni invalidni su košivo svi seđaju,
od kojih su mnogi bili netisleni. Šta mi
mogu interesovati, klataloske struđevi? Ne
pređa sadoraviti da su osleitni invalidni
ludni, ušređni i nesređni mi kao dženju
brzo pervozni i kud. vibi. Šta lektura tuđe
laka, oni neđe da rade.

Prema tome, nišadju, sam da bi

MSO 80-p42-1918



47

1896, и по којој се редом у школи са следе у Србији, и сада се раде у Бисерци; осим тога, тога да се издати овакве школске књиге са следе слици под контролу Министарства Просвете.

Част ми је саопштити Вам да се са министром управника школе са следе у Бисерци налажем. Упоотребавати две разне азбуке у школама, нелогично је и штетно. Азбука од 1896 има предност што је већ једном примењена; ишао се одавно упоотребљава у Србији, што је слична ^{са} руској и бугарској а и најбољима са хрватском азбуком. Према томе министар сам да би Министарство Просвете предало да је на неки начин поново обавиши, и нареди (вероватно у саразуму са Министарством Војним, Министарством Народне Привреде и Просветним Одељењем у Паризу) да се по кој у школама ради.

Што се тиче друге књиге, и спорне књиге, и програма књига "уопште" министар сам такође да Министарство Просвете, бар за књиге које ће се упоотребавати по школама, не пушта иницијативу на својим рукама. Књига која је пред нама најбољи је доказ да је копирана од ^{са, да} Министарства пошредна. Преведена према поштом овако: "Пој дупра ја бојак. Врло се каснио за школу, и бојак се да студенту збојак, јер постојин уштељам је жарао да ће нас третијативати иако леки (sic!) иридева,

48

Министарство Просвете требало да нађе
 начина да све књиге које се штампају са
 слепе, прођу кроз известну просветну цензу-
 ру. Но не би било тешко извршити. Књиге
 ове врсте штампају се данас готово једи-
 но у Паризу и Вијерну. У Паризу би се
 та цензура могла извршити преко Просветног
 одељења, а у Вијерни директно, пошто се
 она, својерачно, већ почела обраћаати
 Министарству Просвете са санкцију
 књиге радова. Сва предузета која се оди-
 се на редукцију слепог добротворна
 су, и зато би свакав надзор од стране
 Министарства Просвете био, несумњиво,
 врло радо прихваћен.

4 Јули 1918 год.
 Крф.

ВРХОВНА ДУЖНОСТ УПРАВНИКА
 Др. Милош Рајић



ПРОСВЕТА И ЦРКВЕНЕ ДЕЛА
 КРАЛЕВИНЕ СРБИЈЕ

ПР. 7301
 4. јули 1918.

у вест са бр. 7326 у 6. св. мес. Франко
 рукопис Романца резервни архив у Вијерни.
 Крф. архив.
 6. јули 1918.
 у Крф.

Милош
 Рајић
 Министарство
 Просвете

Мк 20 - р 42 1918

МИНИСТАРСТВО
ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА



КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

ПБр. 7326

у Београду, 6. Јула, 1918 год.



Министар у. р. Милош К.

П р о с в е т н о м О д е љ е њ у

П а р и з.

Част ми је извести да је Заступник Господина Министра
Просвете и Црквених Послова Господин Министар Правде одлуком од
6. тек. мес. ПБр. 7326 одобрио, да се може штампати Српски Буквар за
буку слепих, који је, по систему Валентина Браја, израдио г. Вељко Ра-
мадановић, и да се тај буквар употребљава у свима нашим школама у
којима би се обучавали наши слепи инвалиди, а тако исто и књиге из-
рађене по овом систему, и то пошто најпре добију одобрење Господина
Министра Просвете и Црквених Послова, било као већ штампане, било у
рукопису.

По наредби Министра,
Шеф Припремног Одељења,

Ђ. Јанковић

8107 821-818 0.12.18